

В. М. КИРИЧКО

**УНІКАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
З КРИМІНАЛЬНОГО
ПРАВА УКРАЇНИ**

Харків
«Право»
2015

УДК 343.2/.7(075)
ББК 67.308я73
К43

Рецензенти:

В. І. Борисов – доктор юридичних наук, професор, академік
Національної академії правових наук України;

В. І. Тютюгін – кандидат юридичних наук, професор, заслу-
жений юрист України

Автор:

Киричко Василь Миколайович – кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального права № 1 Національного юри-
дичного університету імені Ярослава Мудрого

Киричко В. М.

К43 Унікальний посібник з кримінального права України /
В. М. Киричко. – Х. : Право, 2015. – 1080 с.

ISBN 978-966-458-867-3

Посібник є унікальним науково-практичним виданням, яке не має аналогів за системно-структурним викладенням інформації про зміст Кримінального кодексу України, усіх змін до нього, роз'яснень його норм Верховним Судом України та Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних і кримінальних справ, додаткових нормативних і роз'яснювальних матеріалів. Розроблені автором шляхом аналітичної обробки інформації конкретизовані постатейні покажчики, які включають у себе понад 4000 приписів, дозволяють читачам швидко отримати необхідну інформацію без звернення до інших джерел.

Для суддів, прокурорів, слідчих та інших працівників правоохоронних органів, адвокатів, інших практикуючих юристів, науковців, викладачів, аспірантів та студентів юридичних вищих навчальних закладів і всіх інших осіб, яким необхідна інформація про Кримінальний кодекс України та практику його застосування.

УДК 343.2/.7(075)
ББК 67.308я73

ISBN 978-966-458-867-3

© Киричко В. М., 2015
© Видавництво «Право», 2015

ЗМІСТ

Передмова про унікальність посібника	35
Види інформації, яка міститься в посібнику	36
Про структуру посібника та зміст його розділів	38
Про показчики змін, внесених до КК	41
Про показчики роз'яснень Пленуму Верховного Суду України і Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ	45
Список скорочень	47
Розділ 1. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ З ПОСТАТЕЙНИМИ ПОКАЖЧИКАМИ ЙОГО ЗМІН, РОЗ'ЯСНЕНЬ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ І ПЛЕНУМУ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ ТА ДОДАТКІВ	48
Загальна частина	48
Розділ I. Загальні положення	48
Стаття 1. Завдання Кримінального кодексу України	48
Стаття 2. Підстава кримінальної відповідальності	48
Розділ II. Закон про кримінальну відповідальність	49
Стаття 3. Законодавство України про кримінальну відповідальність	49
Стаття 4. Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі	49
Стаття 5. Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі	50
Стаття 6. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених на території України	51
Стаття 7. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених громадянами України або особами без громадянства за межами України	51
Стаття 8. Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених іноземцями або особами без громадянства за межами України	51

Стаття 9. Правові наслідки засудження особи за межами України.....	52
Стаття 10. Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами	52
Розділ III. Злочин, його види та стадії.....	53
Стаття 11. Поняття злочину	53
Стаття 12. Класифікація злочинів.....	54
Стаття 13. Закінчений та незакінчений злочини.....	54
Стаття 14. Готування до злочину	55
Стаття 15. Замах на злочин	55
Стаття 16. Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин.....	55
Стаття 17. Добровільна відмова при незакінченому злочині	56
Розділ IV. Особа, яка підлягає кримінальній відповідальності (суб'єкт злочину)	56
Стаття 18. Суб'єкт злочину	56
Стаття 19. Осудність	57
Стаття 20. Обмежена осудність	58
Стаття 21. Кримінальна відповідальність за злочини, вчинені у стані сп'яніння внаслідок вживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих речовин.....	58
Стаття 22. Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність	59
Розділ V. Вина та її форми	59
Стаття 23. Вина	59
Стаття 24. Умисел і його види	60
Стаття 25. Необережність та її види.....	60
Розділ VI. Співучасть у злочині	60
Стаття 26. Поняття співучасті.....	60
Стаття 27. Види співучасників.....	60
Стаття 28. Вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою або злочинною організацією ...	62
Стаття 29. Кримінальна відповідальність співучасників	63
Стаття 30. Кримінальна відповідальність організаторів та учасників організованої групи чи злочинної організації.....	63
Стаття 31. Добровільна відмова співучасників.....	64
Розділ VII. Повторність, сукупність та рецидив злочинів	64
Стаття 32. Повторність злочинів	64

Стаття 33. Сукупність злочинів	66
Стаття 34. Рецидив злочинів	67
Стаття 35. Правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву злочинів	67
Розділ VIII. Обставини, що виключають злочинність діяння	68
Стаття 36. Необхідна оборона	68
Стаття 37. Уявна оборона	69
Стаття 38. Затримання особи, що вчинила злочин	70
Стаття 39. Крайня необхідність	70
Стаття 40. Фізичний або психічний примус	71
Стаття 41. Виконання наказу або розпорядження	71
Стаття 42. Діяння, пов'язане з ризиком	72
Стаття 43. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації	72
Розділ IX. Звільнення від кримінальної відповідальності	73
Стаття 44. Правові підстави та порядок звільнення від кримінальної відповідальності	73
Стаття 45. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям	73
Стаття 46. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим	74
Стаття 47. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки	75
Стаття 48. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із зміною обстановки	76
Стаття 49. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності	76
Розділ X. Покарання та його види	78
Стаття 50. Поняття покарання та його мета	78
Стаття 51. Види покарань	78
Стаття 52. Основні та додаткові покарання	78
Стаття 53. Штраф	79
Стаття 54. Позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу	81
Стаття 55. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю	81
Стаття 56. Громадські роботи	83

Стаття 57. Виправні роботи	83
Стаття 58. Службові обмеження для військовослужбовців	84
Стаття 59. Конфіскація майна	84
Стаття 60. Арешт	85
Стаття 61. Обмеження волі	85
Стаття 62. Тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців	86
Стаття 63. Позбавлення волі на певний строк	86
Стаття 64. Довічне позбавлення волі	87
Розділ XI. Призначення покарання	87
Стаття 65. Загальні засади призначення покарання	87
Стаття 66. Обставини, які пом'якшують покарання	89
Стаття 67. Обставини, які обтяжують покарання	90
Стаття 68. Призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті	91
Стаття 69. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом	92
Стаття 69 ¹ . Призначення покарання за наявності обставин, що пом'якшують покарання	93
Стаття 70. Призначення покарання за сукупністю злочинів	94
Стаття 71. Призначення покарання за сукупністю вироків	95
Стаття 72. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення	97
Стаття 73. Обчислення строків покарання	99
Розділ XII. Звільнення від покарання та його відбування	99
Стаття 74. Звільнення від покарання та його відбування	99
Стаття 75. Звільнення від відбування покарання з випробуванням	100
Стаття 76. Обов'язки, які покладає суд на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням	101
Стаття 77. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням	101
Стаття 78. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням	102
Стаття 79. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років	103
Стаття 80. Звільнення від відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку	104
Стаття 81. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання	105

Стаття 82. Заміна невідбутої частини покарання більш м'яким	107
Стаття 83. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років	108
Стаття 84. Звільнення від покарання за хворобою	109
Стаття 85. Звільнення від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування	110
Стаття 86. Амністія	110
Стаття 87. Помилування	111
Розділ XIII. Судимість	111
Стаття 88. Правові наслідки судимості	111
Стаття 89. Строки погашення судимості	112
Стаття 90. Обчислення строків погашення судимості	114
Стаття 91. Зняття судимості	114
Розділ XIV. Інші заходи кримінально-правового характеру	115
Стаття 92. Поняття та мета примусових заходів медичного характеру	115
Стаття 93. Особи, до яких застосовуються примусові заходи медичного характеру	115
Стаття 94. Види примусових заходів медичного характеру	116
Стаття 95. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру	117
Стаття 96. Примусове лікування	118
Стаття 96 ¹ . Спеціальна конфіскація	119
Стаття 96 ² . Випадки застосування спеціальної конфіскації	119
Розділ XIV¹. Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб	121
Стаття 96 ³ . Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру	121
Стаття 96 ⁴ . Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру	122
Стаття 96 ⁵ . Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру	123
Стаття 96 ⁶ . Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб	123
Стаття 96 ⁷ . Штраф	124
Стаття 96 ⁸ . Конфіскація майна	124
Стаття 96 ⁹ . Ліквідація	125
Стаття 96 ¹⁰ . Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру	125

Стаття 96 ¹ . Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю злочинів	125
Розділ XV. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх	126
Стаття 97. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру.....	126
Стаття 98. Види покарань.....	127
Стаття 99. Штраф.....	127
Стаття 100. Громадські та виправні роботи.....	128
Стаття 101. Арешт.....	129
Стаття 102. Позбавлення волі на певний строк.....	129
Стаття 103. Призначення покарання	129
Стаття 104. Звільнення від відбування покарання з випробуванням	130
Стаття 105. Звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру.....	131
Стаття 106. Звільнення від кримінальної відповідальності та відбування покарання у зв'язку із закінченням строків давності.....	132
Стаття 107. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання.....	133
Стаття 108. Погашення та зняття судимості.....	134
Особлива частина	135
Розділ I. Злочини проти основ національної безпеки України	135
Стаття 109. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади.....	135
Стаття 110. Посягання на територіальну цілісність і недоторканність України	136
Стаття 110 ¹ . Екстремістська діяльність (<i>Виключена</i>)	137
Стаття 110 ² . Фінансування дій, вчинених з метою насильницької зміни чи повалення конституційного ладу або захоплення державної влади, зміни меж території або державного кордону України.....	137
Стаття 111. Державна зрада	139
Стаття 112. Посягання на життя державного чи громадського діяча	140
Стаття 113. Диверсія	140
Стаття 114. Шпигунство	141
Стаття 114 ¹ . Перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань	141

Розділ II. Злочини проти життя та здоров'я особи	142
Стаття 115. Умисне вбивство	142
Стаття 116. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання	144
Стаття 117. Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини	145
Стаття 118. Умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця	145
Стаття 119. Вбивство через необережність	146
Стаття 120. Доведення до самогубства	146
Стаття 121. Умисне тяжке тілесне ушкодження	147
Стаття 122. Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження	148
Стаття 123. Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання	149
Стаття 124. Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця	150
Стаття 125. Умисне легке тілесне ушкодження	150
Стаття 126. Побої і мордування	151
Стаття 127. Катування	152
Стаття 128. Необережне тяжке або середньої тяжкості тілесне ушкодження	153
Стаття 129. Погроза вбивством	153
Стаття 130. Зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби	154
Стаття 131. Неналежне виконання професійних обов'язків, що спричинило зараження особи вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби	154
Стаття 132. Розголошення відомостей про проведення медичного огляду на виявлення зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби	155
Стаття 133. Зараження венеричною хворобою	155
Стаття 134. Незаконне проведення абортів	156
Стаття 135. Залишення в небезпеці	156
Стаття 136. Ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані	157
Стаття 137. Неналежне виконання обов'язків щодо охорони життя та здоров'я дітей	158

Стаття 138. Незаконна лікувальна діяльність.....	158
Стаття 139. Ненадання допомоги хворому медичним працівником	159
Стаття 140. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником.....	159
Стаття 141. Порушення прав пацієнта	160
Стаття 142. Незаконне проведення дослідів над людиною.....	160
Стаття 143. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини	161
Стаття 144. Насильницьке донорство	162
Стаття 145. Незаконне розголошення лікарської таємниці.....	162
Розділ III. Злочини проти волі, честі та гідності особи	163
Стаття 146. Незаконне позбавлення волі або викрадення людини	163
Стаття 147. Захоплення заручників	164
Стаття 148. Підміна дитини	164
Стаття 149. Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини	164
Стаття 150. Експлуатація дітей	166
Стаття 150 ¹ . Використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом ...	166
Стаття 151. Незаконне поміщення в психіатричний заклад	167
Стаття 151 ¹ . Наклеп (<i>Виключена</i>)	168
Розділ IV. Злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи.....	168
Стаття 152. Зґвалтування.....	168
Стаття 153. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом.....	170
Стаття 154. Примушування до вступу в статевий зв'язок	172
Стаття 155. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості....	172
Стаття 156. Розбещення неповнолітніх.....	173
Розділ V. Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина.....	174
Стаття 157. Перешкоджання здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі, роботі виборчої комісії або комісії з референдуму чи діяльності офіційного спостерігача	174
Стаття 158. Надання неправдивих відомостей до органу ведення Державного реєстру виборців або фальсифікація виборчих документів, документів референдуму, підсумків голосування або відомостей Державного реєстру виборців	175
Стаття 158 ¹ . Незаконне використання виборчого бюлетеня, бюлетеня для голосування на референдумі, голосування виборцем, учасником референдуму більше ніж один раз	177

Стаття 158 ² . Незаконне знищення виборчої документації або документів референдуму.....	178
Стаття 159. Порухення таємниці голосування.....	178
Стаття 159 ¹ . Порухення порядку фінансування виборчої кампанії кандидата, політичної партії (блоку).....	179
Стаття 160. Підкуп виборця, учасника референдуму.....	180
Стаття 161. Порухення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками.....	181
Стаття 162. Порухення недоторканності житла.....	182
Стаття 163. Порухення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер.....	183
Стаття 164. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей.....	184
Стаття 165. Ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків.....	184
Стаття 166. Злісне невиконання обов'язків по догляді за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування.....	185
Стаття 167. Зловживання опікунськими правами.....	185
Стаття 168. Розголошення таємниці усиновлення (удочеріння).....	186
Стаття 169. Незаконні дії щодо усиновлення (удочеріння).....	186
Стаття 170. Перешкоджання законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій.....	187
Стаття 171. Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів.....	187
Стаття 172. Грубе порушення законодавства про працю.....	187
Стаття 173. Грубе порушення угоди про працю.....	188
Стаття 174. Примушування до участі у страйку або перешкоджання участі у страйку.....	188
Стаття 175. Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат.....	189
Стаття 176. Порухення авторського права і суміжних прав.....	190
Стаття 177. Порухення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію.....	191
Стаття 178. Пошкодження релігійних споруд чи культових будинків.....	192
Стаття 179. Незаконне утримування, осквернення або знищення релігійних святинь.....	193

Стаття 180. Перешкоджання здійсненню релігійного обряду	193
Стаття 181. Посягання на здоров'я людей під приводом проповідування релігійних віровчень чи виконання релігійних обрядів.....	193
Стаття 182. Порушення недоторканності приватного життя.....	194
Стаття 183. Порушення права на отримання освіти.....	195
Стаття 184. Порушення права на безоплатну медичну допомогу	195
Розділ VI. Злочини проти власності.....	196
Стаття 185. Крадіжка	196
Стаття 186. Грабіж	198
Стаття 187. Розбій	200
Стаття 188. Викрадення шляхом демонтажу та іншим засобом електричних мереж, кабельних ліній зв'язку та їх обладнання (<i>Виключена</i>)	202
Стаття 188 ¹ . Викрадення електричної або теплової енергії шляхом її самовільного використання.....	202
Стаття 189. Вимагання.....	203
Стаття 190. Шахрайство	205
Стаття 191. Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем	206
Стаття 192. Заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою	208
Стаття 193. Незаконне привласнення особою знайденого або чужого майна, що випадково опинилося у неї.....	209
Стаття 194. Умисне знищення або пошкодження майна	209
Стаття 194 ¹ . Умисне пошкодження об'єктів електроенергетики.....	211
Стаття 195. Погроза знищення майна	211
Стаття 196. Необережне знищення або пошкодження майна.....	212
Стаття 197. Порушення обов'язків щодо охорони майна	212
Стаття 197 ¹ . Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво	213
Стаття 198. Придбання, отримання, зберігання чи збут майна, одержаного злочинним шляхом	214
Розділ VII. Злочини у сфері господарської діяльності	214
Стаття 199. Виготовлення, зберігання, придбання, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою використання при продажу товарів, збуту або збут підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів	214

Стаття 200. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення	215
Стаття 201. Контрабанда	216
Стаття 202. Порушення порядку зайняття господарською діяльністю та діяльністю з надання фінансових послуг (<i>Виключена</i>)	218
Стаття 203. Зайняття забороненими видами господарської діяльності (<i>Виключена</i>)	218
Стаття 203 ¹ . Незаконний обіг дисків для лазерних систем зчитування, матриць, обладнання та сировини для їх виробництва	218
Стаття 203 ² . Зайняття гральним бізнесом	219
Стаття 204. Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою збуту підакцизних товарів	219
Стаття 205. Фіктивне підприємництво	221
Стаття 205 ¹ . Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб – підприємців	222
Стаття 206. Протидія законній господарській діяльності	222
Стаття 206 ¹ . (<i>Не включалась до КК</i>)	224
Стаття 206 ² . Протиправне заволодіння майном підприємства, установи, організації	224
Стаття 207. Ухилення від повернення виручки в іноземній валюті (<i>Виключена</i>)	225
Стаття 208. Незаконне відкриття або використання за межами України валютних рахунків (<i>Виключена</i>)	225
Стаття 209. Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом	225
Стаття 209 ¹ . Умисне порушення вимог законодавства про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму	228
Стаття 210. Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням	228
Стаття 211. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону	229

Стаття 212. Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).....	230
Стаття 212 ¹ . Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	233
Стаття 213. Порухення порядку здійснення операцій з металобрухтом	234
Стаття 214. Порухення правил здач дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння (<i>Виключена</i>).....	235
Стаття 215. Підроблення знаків поштової оплати і проїзних квитків (<i>Виключена</i>).....	235
Стаття 216. Незаконне виготовлення, підроблення, використання або збут незаконно виготовлених, одержаних чи підроблених контрольних марок.....	235
Стаття 217. Незаконне виготовлення, збут або використання державного пробірного клейма (<i>Виключена</i>).....	236
Стаття 218. Фіктивне банкрутство (<i>Виключена</i>)	236
Стаття 218 ¹ . Доведення банку до неплатоспроможності	236
Стаття 219. Доведення до банкрутства	237
Стаття 220. Приховування стійкої фінансової неспроможності (<i>Виключена</i>).....	238
Стаття 220 ¹ . Порухення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності	238
Стаття 220 ² . Фальсифікація фінансових документів та звітності фінансової організації, приховування неплатоспроможності фінансової установи або підстав для відкликання (анулювання) ліцензії фінансової установи	239
Стаття 221. Незаконні дії у разі банкрутства (<i>Виключена</i>)	239
Стаття 222. Шахрайство з фінансовими ресурсами	240
Стаття 222 ¹ . Маніпулювання на фондовому ринку.....	240
Стаття 223. Розміщення цінних паперів без реєстрації їх випуску (<i>Виключена</i>).....	241
Стаття 223 ¹ . Підроблення документів, які подаються для реєстрації випуску цінних паперів.....	242
Стаття 223 ² . Порухення порядку ведення реєстру власників іменних цінних паперів.....	242
Стаття 224. Виготовлення, збут та використання підроблених недержавних цінних паперів	243
Стаття 225. Обман покупців та замовників (<i>Виключена</i>).....	244

Стаття 226. Фальсифікація засобів вимірювання (<i>Виключена</i>)	244
Стаття 227. Умисне введення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції	244
Стаття 228. Примушування до антиконкурентних узгоджених дій (<i>Виключена</i>)	245
Стаття 229. Незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару	245
Стаття 230. Порушення антимонопольного законодавства (<i>Виключена</i>)	246
Стаття 231. Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю	246
Стаття 232. Розголошення комерційної або банківської таємниці	247
Стаття 232 ¹ . Незаконне використання інсайдерської інформації	247
Стаття 232 ² . Приховування інформації про діяльність емітента	249
Стаття 233. Незаконна приватизація державного, комунального майна	250
Стаття 234. Незаконні дії щодо приватизаційних паперів (<i>Виключена</i>)	251
Стаття 235. Недотримання особою обов'язкових умов щодо приватизації державного, комунального майна або підприємств та їх подальшого використання (<i>Виключена</i>)	251
Розділ VII-А. Злочини у сфері службової діяльності в юридичних особах приватного права та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (<i>Виключений</i>)	251
Стаття 235 ¹ . Зловживання повноваженнями (<i>Виключена</i>)	251
Стаття 235 ² . Перевищення повноважень (<i>Виключена</i>)	251
Стаття 235 ³ . Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги (<i>Виключена</i>)	251
Стаття 235 ⁴ . Комерційний підкуп (<i>Виключена</i>)	251
Стаття 235 ⁵ . Підкуп особи, яка надає публічні послуги (<i>Виключена</i>)	251
Розділ VIII. Злочини проти довкілля	252
Стаття 236. Порушення правил екологічної безпеки	252
Стаття 237. Невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення	253
Стаття 238. Приховування або перекручення відомостей про екологічний стан або захворюваність населення	253
Стаття 239. Забруднення або псування земель	254
Стаття 239 ¹ . Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель	255

Стаття 239 ² . Незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах.....	256
Стаття 240. Порушення правил охорони або використання надр.....	257
Стаття 241. Забруднення атмосферного повітря.....	258
Стаття 242. Порушення правил охорони вод.....	259
Стаття 243. Забруднення моря.....	260
Стаття 244. Порушення законодавства про континентальний шельф України.....	261
Стаття 245. Знищення або пошкодження об'єктів рослинного світу.....	262
Стаття 246. Незаконна порубка лісу.....	263
Стаття 247. Порушення законодавства про захист рослин.....	263
Стаття 248. Незаконне полювання.....	264
Стаття 249. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.....	265
Стаття 250. Проведення вибухових робіт з порушенням правил охорони рибних запасів.....	266
Стаття 251. Порушення ветеринарних правил.....	266
Стаття 252. Умисне знищення або пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду.....	267
Стаття 253. Проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля.....	268
Стаття 254. Безгосподарське використання земель.....	268
Розділ IX. Злочини проти громадської безпеки.....	269
Стаття 255. Створення злочинної організації.....	269
Стаття 256. Сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності.....	270
Стаття 257. Бандитизм.....	270
Стаття 258. Терористичний акт.....	271
Стаття 258 ¹ . Втягнення у вчинення терористичного акту.....	272
Стаття 258 ² . Публічні заклики до вчинення терористичного акту.....	273
Стаття 258 ³ . Створення терористичної групи чи терористичної організації.....	273
Стаття 258 ⁴ . Сприяння вчиненню терористичного акту.....	274
Стаття 258 ⁵ . Фінансування тероризму.....	275
Стаття 259. Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності.....	276

Стаття 260. Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань.....	277
Стаття 261. Напад на об'єкти, на яких є предмети, що становлять підвищену небезпеку для оточення	278
Стаття 262. Викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем	279
Стаття 263. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.....	280
Стаття 263 ¹ . Незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї або фальсифікація, незаконне видалення чи зміна її маркування, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин чи вибухових пристроїв	281
Стаття 264. Недбале зберігання вогнепальної зброї або бойових припасів	282
Стаття 265. Незаконне поводження з радіоактивними матеріалами.....	282
Стаття 265 ¹ . Незаконне виготовлення ядерного вибухового пристрою чи пристрою, що розсіює радіоактивний матеріал або випромінює радіацію.....	283
Стаття 266. Погроза вчинити викрадення або використати радіоактивні матеріали.....	284
Стаття 267. Порушення правил поводження з вибуховими, легкозаймистими та їдкими речовинами або радіоактивними матеріалами	284
Стаття 267 ¹ . Порушення вимог режиму радіаційної безпеки	285
Стаття 268. Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини.....	286
Стаття 269. Незаконне перевезення на повітряному судні вибухових або легкозаймистих речовин	286
Стаття 270. Порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.....	287
Стаття 270 ¹ . Умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства	288
Розділ X. Злочини проти безпеки виробництва.....	289
Стаття 271. Порушення вимог законодавства про охорону праці	289
Стаття 272. Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою	290

Стаття 273. Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах.....	291
Стаття 274. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки.....	292
Стаття 275. Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.....	293
Розділ XI. Злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту ...	295
Стаття 276. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту.....	295
Стаття 276 ¹ . Здійснення професійної діяльності членом екіпажу або обслуговування повітряного руху диспетчером управління повітряним рухом (диспетчером служби руху) у стані алкогольного сп'яніння або під впливом наркотичних чи психотропних речовин.....	295
Стаття 277. Пошкодження шляхів сполучення і транспортних засобів.....	296
Стаття 278. Угон або захоплення залізничного рухомого складу, повітряного, морського чи річкового судна.....	297
Стаття 279. Блокування транспортних комунікацій, а також захоплення транспортного підприємства.....	297
Стаття 280. Примушування працівника транспорту до невиконання своїх службових обов'язків.....	298
Стаття 281. Порушення правил повітряних польотів.....	299
Стаття 282. Порушення правил використання повітряного простору.....	300
Стаття 283. Самовільне без нагальної потреби зупинення поїзда.....	300
Стаття 284. Ненадання допомоги судну та особам, що зазнали лиха.....	301
Стаття 285. Неповідомлення капітаном назви свого судна при зіткненні суден.....	301
Стаття 286. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами.....	301
Стаття 287. Випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації.....	303
Стаття 288. Порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення дорожнього руху.....	304
Стаття 289. Незаконне заволодіння транспортним засобом.....	305
Стаття 290. Знищення, підробка або заміна номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу.....	307
Стаття 291. Порушення чинних на транспорті правил.....	307

Стаття 292. Пошкодження об'єктів магістральних або промислових нафто-, газо-, конденсатопроводів та нафтопродуктопроводів	308
Розділ XII. Злочини проти громадського порядку та моральності	309
Стаття 293. Групове порушення громадського порядку.....	309
Стаття 294. Масові заворушення	309
Стаття 295. Заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку.....	310
Стаття 296. Хуліганство.....	311
Стаття 297. Наруга над могилою, іншим місцем поховання або над тілом померлого	313
Стаття 298. Незаконне проведення пошукових робіт на об'єкті археологічної спадщини, знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини.....	314
Стаття 298 ¹ . Знищення, пошкодження або приховування документів чи унікальних документів Національного архівного фонду ...	315
Стаття 299. Жорстоке поводження з тваринами.....	315
Стаття 300. Ввезення, виготовлення або розповсюдження творів, що пропагують культ насильства і жорстокості, расову, національну чи релігійну нетерпимість та дискримінацію.....	315
Стаття 301. Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів	317
Стаття 302. Створення або утримання місць розпусти і звідництва	318
Стаття 303. Сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією.....	319
Стаття 304. Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність.....	320
Розділ XIII. Злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення	321
Стаття 305. Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів	321
Стаття 306. Використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів.....	323
Стаття 307. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.....	324

Стаття 308. Викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем	326
Стаття 309. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту	327
Стаття 310. Посів або вирощування снотворного маку чи конопель.....	329
Стаття 311. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів	330
Стаття 312. Викрадення, привласнення, вимагання прекурсорів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем	331
Стаття 313. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням	332
Стаття 314. Незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів	333
Стаття 315. Схиляння до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.....	334
Стаття 316. Незаконне публічне вживання наркотичних засобів.....	335
Стаття 317. Організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.....	335
Стаття 318. Незаконне виготовлення, підроблення, використання чи збут підроблених документів на отримання наркотичних засобів, психотропних речовин або прекурсорів.....	336
Стаття 319. Незаконна видача рецепта на право придбання наркотичних засобів або психотропних речовин	337
Стаття 320. Порушення встановлених правил обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.....	338
Стаття 321. Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів	339

Стаття 321 ¹ . Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів	340
Стаття 321 ² . Порушення встановленого порядку доклінічного вивчення, клінічних випробувань і державної реєстрації лікарських засобів	341
Стаття 322. Незаконна організація або утримання місць для вживання одурманюючих засобів	342
Стаття 323. Спонування неповнолітніх до застосування допінгу	342
Стаття 324. Схиляння неповнолітніх до вживання одурманюючих засобів	343
Стаття 325. Порушення санітарних правил і норм щодо запобігання інфекційним захворюванням та масовим отруєнням	344
Стаття 326. Порушення правил поводження з мікробіологічними або іншими біологічними агентами чи токсинами	344
Стаття 327. Заготівля, перероблення або збут радіоактивно забруднених продуктів харчування чи іншої продукції	345
Розділ XIV. Злочини у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації	345
Стаття 328. Розголошення державної таємниці	345
Стаття 329. Втрата документів, що містять державну таємницю	346
Стаття 330. Передача або збирання відомостей, що становлять службову інформацію, зібрану у процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни	346
Стаття 331. Незаконне перетинання державного кордону (<i>Виключена</i>)	347
Стаття 332. Незаконне переправлення осіб через державний кордон України	347
Стаття 332 ¹ . Порушення порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї	348
Стаття 333. Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю	348
Стаття 334. Порушення правил міжнародних польотів	349
Стаття 335. Ухилення від призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу	349
Стаття 336. Ухилення від призову за мобілізацією	350
Стаття 336 ¹ . Ухилення від проходження служби цивільного захисту в особливий період чи у разі проведення цільової мобілізації	350

Стаття 337. Ухилення від військового обліку або спеціальних зборів.....	350
Розділ XV. Злочини проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та злочини проти журналістів	351
Стаття 338. Наруга над державними символами	351
Стаття 339. Незаконне підняття Державного Прапора України на річковому або морському судні	351
Стаття 340. Незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, походів і демонстрацій	351
Стаття 341. Захоплення державних або громадських будівель чи споруд	352
Стаття 342. Опір представникові влади, працівникові правоохоронного органу, державному виконавцю, члену громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовцеві, уповноваженій особі Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.....	352
Стаття 343. Втручання в діяльність працівника правоохоронного органу, працівника державної виконавчої служби	354
Стаття 344. Втручання у діяльність державного діяча.....	354
Стаття 345. Погроза або насильство щодо працівника правоохоронного органу	355
Стаття 345 ¹ . Погроза або насильство щодо журналіста	357
Стаття 346. Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча	358
Стаття 347. Умисне знищення або пошкодження майна працівника правоохоронного органу	359
Стаття 347 ¹ . Умисне знищення або пошкодження майна журналіста.....	359
Стаття 348. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця.....	360
Стаття 348 ¹ . Посягання на життя журналіста.....	361
Стаття 349. Захоплення представника влади або працівника правоохоронного органу як заручника	361
Стаття 349 ¹ . Захоплення журналіста як заручника	362
Стаття 350. Погроза або насильство щодо службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок	362
Стаття 351. Перешкоджання діяльності народного депутата України та депутата місцевої ради	363

Стаття 351 ¹ . Перешкоджання діяльності Рахункової палати, члена Рахункової палати	364
Стаття 352. Умисне знищення або пошкодження майна службової особи чи громадянина, який виконує громадський обов'язок.....	364
Стаття 353. Самовільне присвоєння владних повноважень або звання службової особи.....	365
Стаття 354. Підкуп працівника підприємства, установи чи організації	365
Стаття 355. Примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань.....	368
Стаття 356. Самоправство	369
Стаття 357. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження.....	369
Стаття 358. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів.....	370
Стаття 359. Незаконні придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів отримання інформації	372
Стаття 360. Умисне пошкодження ліній зв'язку	372
Розділ XVI. Злочини у сфері використання електронно- обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку.....	373
Стаття 361. Несанкціоноване втручання в роботу електронно- обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку.....	373
Стаття 361 ¹ . Створення з метою використання, розповсюдження або збуту шкідливих програмних чи технічних засобів, а також їх розповсюдження або збут	374
Стаття 361 ² . Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно- обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації.....	375
Стаття 361 ³ . Несанкціоноване втручання в роботу державних електронних інформаційних ресурсів або інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем, критичних об'єктів національної інформаційної інфраструктури (<i>Виключена</i>).....	375

Стаття 361 ⁴ . Несанкціоновані збут або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, що оброблюється в державних електронних інформаційних ресурсах (<i>Виключена</i>)	376
Стаття 362. Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї	376
Стаття 362 ¹ . Несанкціоновані дії з інформацією, що оброблюється в державних електронних інформаційних ресурсах або інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних системах критичних об'єктів національної інформаційної інфраструктури, вчинені особою, яка має право доступу до такої інформації (<i>Виключена</i>)	377
Стаття 363. Порушення правил експлуатації електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку або порядку чи правил захисту інформації, яка в них оброблюється	377
Стаття 363 ¹ . Перешкоджання роботі електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку шляхом масового розповсюдження повідомлень електрозв'язку	378
Розділ XVII. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг	
Стаття 364. Зловживання владою або службовим становищем	378
Стаття 364 ¹ . Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми	381
Стаття 365. Перевищення влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу	382
Стаття 365 ¹ . Перевищення повноважень службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (<i>Виключена</i>)	384
Стаття 365 ² . Зловживання повноваженнями особами, які надають публічні послуги	384
Стаття 366. Службове підроблення	385

Стаття 366 ¹ . Декларування недостовірної інформації.....	387
Стаття 367. Службова недбалість.....	387
Стаття 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.....	388
Стаття 368 ¹ . Незаконне збагачення (<i>Виключена</i>).....	392
Стаття 368 ² . Незаконне збагачення.....	392
Стаття 368 ³ . Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми.....	393
Стаття 368 ⁴ . Підкуп особи, яка надає публічні послуги.....	395
Стаття 369. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі.....	396
Стаття 369 ¹ . Зловживання впливом (<i>Виключена</i>).....	398
Стаття 369 ² . Зловживання впливом.....	398
Стаття 370. Провокація підкупу.....	399
Розділ XVIII. Злочини проти правосуддя	400
Стаття 371. Завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт або тримання під вартою.....	400
Стаття 372. Притягнення завідомо невинного до кримінальної відповідальності.....	401
Стаття 373. Примушування давати показання.....	401
Стаття 374. Порушення права на захист.....	402
Стаття 375. Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови.....	402
Стаття 376. Втручання в діяльність судових органів.....	403
Стаття 376 ¹ . Незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду.....	404
Стаття 377. Погроза або насильство щодо судді, народного засідателя чи присяжного.....	405
Стаття 378. Умисне знищення або пошкодження майна судді, народного засідателя чи присяжного.....	406
Стаття 379. Посягання на життя судді, народного засідателя чи присяжного у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя.....	406
Стаття 380. Невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист.....	407
Стаття 381. Розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист.....	407
Стаття 381 ¹ . Невиконання слідчим вказівок прокурора (<i>Виключена</i>).....	408
Стаття 382. Невиконання судового рішення.....	408

Стаття 383. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину	409
Стаття 384. Завідомо неправдиве показання	410
Стаття 385. Відмова свідка від давання показань або відмова експерта чи перекладача від виконання покладених на них обов'язків	410
Стаття 386. Перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку	411
Стаття 387. Розголошення даних оперативно-розшукової діяльності, досудового розслідування	412
Стаття 388. Незаконні дії щодо майна, на яке накладено арешт, заставленого майна або майна, яке описано чи підлягає конфіскації	412
Стаття 389. Ухилення від покарання, не пов'язаного з позбавленням волі	413
Стаття 389 ¹ . Умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості	413
Стаття 390. Ухилення від відбування покарання у виді обмеження волі та у виді позбавлення волі	414
Стаття 391. Злісна непокора вимогам адміністрації установи виконання покарань	414
Стаття 392. Дії, що дезорганізують роботу установ виконання покарань	414
Стаття 393. Втеча з місця позбавлення волі або з-під варти	415
Стаття 394. Втеча із спеціалізованого лікувального закладу	415
Стаття 395. Порушення правил адміністративного нагляду	415
Стаття 396. Приховування злочину	416
Стаття 397. Втручання в діяльність захисника чи представника особи	416
Стаття 398. Погроза або насильство щодо захисника чи представника особи	416
Стаття 399. Умисне знищення або пошкодження майна захисника чи представника особи	417
Стаття 400. Посягання на життя захисника чи представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з наданням правової допомоги	418
Розділ XIX. Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини)	418
Стаття 401. Поняття військового злочину	418
Стаття 402. Непокора	419

Стаття 403. Невиконання наказу.....	420
Стаття 404. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків.....	420
Стаття 405. Погроза або насильство щодо начальника.....	421
Стаття 406. Порушення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості.....	422
Стаття 407. Самовільне залишення військової частини або місця служби ...	423
Стаття 408. Дезертирство.....	424
Стаття 409. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом.....	424
Стаття 410. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.....	425
Стаття 411. Умисне знищення або пошкодження військового майна.....	426
Стаття 412. Необережне знищення або пошкодження військового майна.....	427
Стаття 413. Втрата військового майна.....	427
Стаття 414. Порушення правил поведіння зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення.....	428
Стаття 415. Порушення правил водіння або експлуатації машин.....	428
Стаття 416. Порушення правил польотів або підготовки до них.....	429
Стаття 417. Порушення правил кораблеводіння.....	429
Стаття 418. Порушення статутних правил вартової служби чи патрулювання.....	430
Стаття 419. Порушення правил несення прикордонної служби.....	430
Стаття 420. Порушення правил несення бойового чергування.....	431
Стаття 421. Порушення статутних правил внутрішньої служби.....	431
Стаття 422. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості.....	432
Стаття 423. Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем (<i>Виключена</i>).....	432
Стаття 424. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (<i>Виключена</i>).....	432
Стаття 425. Недбале ставлення до військової служби.....	432

Стаття 426. Бездіяльність військової влади	433
Стаття 426 ¹ . Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень	434
Стаття 427. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни	435
Стаття 428. Залишення гинучого військового корабля.....	435
Стаття 429. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю	435
Стаття 430. Добровільна здача в полон.....	435
Стаття 431. Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні.....	436
Стаття 432. Мародерство.....	436
Стаття 433. Насильство над населенням у районі воєнних дій	436
Стаття 434. Погане поводження з військовополоненими.....	437
Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання нею.....	437
Розділ XX Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку	437
Стаття 436. Пропаганда війни.....	437
Стаття 436 ¹ . Виготовлення, поширення комуністичної, нацистської символіки та пропаганда комуністичного та націонал- соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів	438
Стаття 437. Планування, підготовка, розв'язування та ведення агресивної війни	439
Стаття 438. Порушення законів та звичаїв війни.....	439
Стаття 439. Застосування зброї масового знищення	439
Стаття 440. Розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування зброї масового знищення	440
Стаття 441. Екоцид.....	440
Стаття 442. Геноцид.....	440
Стаття 443. Посягання на життя представника іноземної держави	440
Стаття 444. Злочини проти осіб та установ, що мають міжнародний захист	441
Стаття 445. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала	441
Стаття 446. Піратство	441
Стаття 447. Найманство.....	442
Прикінцеві та перехідні положення	443

Розділ 2. ЗМІНИ, ВНЕСЕНІ ДО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ	449
§ 1. Закони України та рішення Конституційного Суду України, згідно з якими вносилися зміни до Кримінального кодексу України, їх офіційне опублікування та набрання чинності.....	449
§ 2. Хронологічний показчик змін, внесених до Кримінального кодексу України.....	489
§ 3. Показчик змін, внесених до розділів Кримінального кодексу України.....	495
§ 4. Постатейна інформація про зміст всіх змін, внесених до Кримінального кодексу України, та набрання ними чинності.....	505

Розділ 3. ПОСТАНОВИ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ І ПЛЕНУМУ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ	695
§ 1. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 грудня 1996 року № 15 (із змін. та доп. від 26 грудня 2003 року) «Про практику призначення військовослужбовцям покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні».....	697
§ 2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 1 «Про судову практику у справах про необхідну оборону».....	701
§ 3. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 2 «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким»	705
§ 4. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 3 «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами»	710
§ 5. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 4 «Про судову практику в справах про злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів»	718

§ 6. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 5 «Про судову практику у справах про хабарництво»	733
§ 7. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 7 лютого 2003 року № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи».....	743
§ 8. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 25 квітня 2003 року № 3 «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності»	756
§ 9. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24 жовтня 2003 року № 7 «Про практику призначення судами кримінального покарання»	767
§ 10. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 15 «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень»	787
§ 11. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 грудня 2003 року № 16 «Про практику застосування судами України законодавства про погашення і зняття судимості»	794
§ 12. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2004 року № 2 «Про застосування судами законодавства про відповідальність за втягнення неповнолітніх у злочинну чи іншу антигромадську діяльність»	798
§ 13. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 16 квітня 2004 року № 5 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини неповнолітніх».....	807
§ 14. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 травня 2004 року № 9 «Про деякі питання застосування судами України адміністративного та кримінального законодавства у зв'язку з набранням чинності Законом України від 22 травня 2003 року «Про податок з доходів фізичних осіб».....	817
§ 15. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 року № 15 «Про деякі питання застосування законодавства про відповідальність за ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів»	819
§ 16. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 8 жовтня 2004 року № 16 «Про деякі питання застосування	

законодавства, яке регулює порядок і строки затримання (арешту) осіб при вирішенні питань, пов'язаних з їх екстрадицією»	831
§ 17. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 10 грудня 2004 року № 17 «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля»	835
§ 18. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 квітня 2005 року № 5 «Про практику застосування судами законодавства про кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом»	845
§ 19. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 року № 7 «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування»	853
§ 20. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 3 червня 2005 року № 8 «Про судову практику у справах про контрабанду та порушення митних правил»	866
§ 21. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 12 «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності».....	875
§ 22. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 13 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями».....	883
§ 23. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 14 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про деякі злочини проти безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту, а також про адміністративні правопорушення на транспорті».....	893
§ 24. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 15 травня 2006 року № 2 «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру».....	904
§ 25. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 22 грудня 2006 року № 10 «Про судову практику у справах про хуліганство»	916

§ 26. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 року № 8 «Про незалежність судової влади»	922
§ 27. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 28 березня 2008 року № 2 «Про деякі питання застосування судами України законодавства при дачі дозволів на тимчасове обмеження окремих конституційних прав і свобод людини і громадянина під час здійснення оперативно-розшукової діяльності, дізнання і досудового слідства»	933
§ 28. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 5 «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи»	942
§ 29. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2009 року № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» (Витяг).....	957
§ 30. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року № 7 «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва»	965
§ 31. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 2009 року № 10 «Про судову практику у справах про злочини проти власності».....	975
§ 32. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 7 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки».....	990
§ 33. Постанова Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19 грудня 2014 року № 13 «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» (Витяг)	999
ДОДАТОК 1. Перелік майна, що не підлягає конфіскації за судовим вироком	1003
ДОДАТОК 2. Закон України «Про застосування амністії в Україні» від 1 жовтня 1996 року № 392/96-ВР.....	1004
ДОДАТОК 3. Указ Президента України «Про Положення про порядок здійснення помилування» від 21 квітня 2015 року № 223/2015	1007

ДОДАТОК 4. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень (затверджені наказом МОЗ від 17 січня 1995 року №6)	1011
ДОДАТОК 5. Визначення розміру неоподатковуваного мінімуму доходів громадян	1022
ДОДАТОК 6. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 1 серпня 2000 року № 188 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу» (Витяг)	1024
ДОДАТОК 7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року № 8073-Х (Витяг)	1030
ДОДАТОК 8. Закон України «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань» від 19 грудня 2013 року № 712-VII	1031
ДОДАТОК 9. Закон України «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань» від 29 січня 2014 року № 737-VII	1033
ДОДАТОК 10. Закон України «Про недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, та визнання такими, що втратили чинність, деяких законів України» від 21 лютого 2014 року № 743-VII	1036
ДОДАТОК 11. Закон України «Про реабілітацію осіб на виконання рішень Європейського суду з прав людини» від 28 лютого 2014 року № 839-VII	1039
ДОДАТОК 12. Правові висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 400 ¹² КПК України 1960 року (неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь).....	1040

ДОДАТОК 13. Узагальнення судової практики в кримінальних справах	1074
ДОДАТОК 14. Інформаційні листи Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, що містять роз'яснення кримінально- правових норм	1076

Передмова про унікальність посібника

Посібник названий автором унікальним з метою привернення уваги читачів до того, що за своїм системно-структурним викладенням матеріалу з кримінального права України він єдиний у своєму роді і подібних посібників узагалі не було і немає.

По-перше, унікальність посібника визначається змістом наявної в ньому авторської інтелектуальної складової. Зокрема, це авторське рішення щодо системно-структурного викладення інформації, конкретизовані постановки показників, ґрунтовані на авторській аналітичній обробці інформації, авторські узагальнення та пояснення. Як результат, посібник дозволяє читачам отримати відповідь на багато питань стосовно змісту Кримінального кодексу України (КК) швидше, ніж з інших джерел, включаючи існуючі електронні правові бази даних.

По-друге, посібник надає його читачам нові можливості щодо отримання інформації, поданої в такій формі, яка позбавляє необхідності виконання значної за обсягом роботи для отримання такої самої інформації з інших джерел. Так, у посібнику можна відразу ознайомитися з текстом усіх змін до будь-якої статті КК окремо (у тому числі тих, що втратили чинність), інформацією про їх публікації, дати набрання чи втрати чинності, узагальненою інформацією про зміни в окремій статті та в КК у цілому, роз'ясненнями Пленуму Верховного Суду України та Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ стосовно кожної статті КК окремо та ін.

По-третє, посібник заряджений позитивною творчою енергією, оскільки само бажання його створення виникло через усвідомлення великих труднощів для юристів та інших громадян, викликаних надзвичайно великою кількістю законодавчих змін, внесених до КК. Увесь творчий процес його підготовки супроводжувався відчуттям задоволення особливого роду – від усвідомлення необхідності і корисності роботи для багатьох її майбутніх читачів, які, відчувши полегшення, відгукнуться доброю і вдячною думкою. Саме такі відгуки були на видання посібника (Практичний посібник з кримінального права України. – Х. : ФІНН, 2010. – 720 с.), порівняно з яким дане видання є доповненим та вдосконаленим.

Види інформації, яка міститься в посібнику

Читачі мають можливість отримати безпосередньо з цього посібника, без звернення до інших джерел, такі види інформації:

- про зміст чинних норм КК станом на 20.11.2015 р.;
- про всі зміни, внесені до КК (у тому числі про положення, що втратили чинність або ще не набрали її): їх зміст, опублікування та набрання чинності;

- про зміст статей КК, що втратили чинність, а також про зміни, що вносились до них: їх зміст, опублікування та набрання чинності;

- безпосередньо після текстів чинних статей КК інформацію про законодавчі зміни: згідно з якими законами України статті включались до КК або виключались з нього, вносились до них зміни, до якої частини статті чи до статті в цілому, коли вони набрали чинності, чого вони стосуються – складу злочину, покарання за нього, спеціальної конфіскації чи умов звільнення від кримінальної відповідальності;

- інформацію про зміни, внесені до КК, викладену таким чином, щоб можна було здійснювати їх порівняльний аналіз для вирішення питань про зворотну дію закону про кримінальну відповідальність у часі, криміналізацію чи декриміналізацію діянь;

- про всі закони України, згідно з якими вносились зміни до КК з 01.09.2001 р.: назву, опублікування, набрання чинності, спеціальні законодавчі приписи;

- про рішення Конституційного Суду України, згідно з якими вносились зміни до тексту КК з 01.09.2001 р.;

- узагальнену інформацію про те, до яких статей КК вносились зміни згідно з кожним законом України з 01.09.2001 р., а також про зміни, внесені до розділів КК;

- про зміст постанов Пленуму Верховного Суду України та Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, прийнятих після 01.09.2001 р. у кримінальних справах, в яких містяться рекомендації щодо кваліфікації злочинів, призначення покарання та вирішення інших питань застосування кримінально-правових норм;

- безпосередньо після тексту кожної чинної статті КК інформацію про те, щодо якої ознаки складу злочину чи інших положень статті є роз'яснення чи правові висновки Верховного Суду України або роз'яснення Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ із зазначенням номера для швидкого переходу до відповідного тексту в посібнику;

- про правові висновки Верховного Суду України, викладені у рішеннях, прийнятих за результатами розгляду заяв про перегляд судового рішення з підстави, передбаченої п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК України 1960 р. (неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм кримінального закону щодо подібних суспільно небезпечних діянь);
- про правила визначення розмірів неоподаткованого мінімуму доходів громадян та його застосування при кваліфікації злочинів та призначенні покарання стосовно злочинів, вчинених у період з 01.09.2001 р.;
- із додаткових нормативних та роз'яснювальних матеріалів інформацію, яка має значення для правильного розуміння і застосування норм КК, зокрема про: а) перелік майна, що не підлягає конфіскації, б) визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень та розмірів наркотичних засобів, в) застосування амністії та помилування в Україні, г) недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань, д) реабілітацію осіб на виконання рішень Європейського суду з прав людини, е) узагальнення судової практики в кримінальних справах, є) інформаційні листи Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, що містять роз'яснення кримінально-правових норм, та ін.

Про структуру посібника та зміст його розділів

Щодо системно-структурного викладення інформації у посібнику.

Базовим структурним елементом цього посібника є чинний текст Кримінального кодексу України, розміщений у розділі 1, який доповнений розробленими автором постатейними покажчиками законодавчих змін і покажчиками роз'яснень Пленуму Верховного Суду України і Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та Додатків. Інформація, що міститься у цих покажчиках, є результатом аналітичного осмислення автором змісту зазначених змін та роз'яснень. Така інформація одночасно відображає сутність змін та роз'яснень, точно орієнтує читача у правовому полі і відразу спрямовує читача до того місця в посібнику, де зміст змін чи роз'яснень викладений повністю.

Для з'ясування повного змісту, відображеного в покажчиках законодавчих змін, необхідно звертатися до розділу 2 посібника, а для з'ясування повного змісту роз'яснень Пленуму Верховного Суду України та Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ – до розділу 3 посібника. Важливо відразу запам'ятати, що у покажчиках роз'яснень зазначені не номери сторінок, а номери, якими позначені виділені автором частини текстів постанов Пленуму Верховного Суду України та Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, за якими можна відразу перейти із розділу 1 до необхідного роз'яснення в розділі 3. У багатьох випадках до покажчиків зазначених роз'яснень додані відсилки до додаткових нормативних або авторських матеріалів, розміщених як пронумеровані Додатки в кінці посібника.

У **Змісті** роботи відображено поділ усієї інформації залежно від її змісту і правової природи на певні розділи та послідовність розміщення інформації в розділах.

Щодо розділу 1 посібника. У ньому викладено чинний текст Кримінального кодексу України. Безпосередньо після тексту кожної статті КК наведені покажчики законодавчих змін і покажчики роз'яснень Пленуму Верховного Суду України і Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ та Додатків. Усього у постатейних покажчиках містяться понад 4000 конкретизованих приписів, які забезпечують швидкий доступ до необхідної інформації.

Читачам необхідно враховувати наявність змін до КК, які не набрали чинності на момент підготовки цього посібника. Зокрема, йдеться про:

нову редакцію пунктів 2 і 3 примітки до ст. 368 – відповідно до Закону України від 18.09.2012 р. № 5288-VI (зі змінами, внесеними Законом України від 14.10.2014 р. № 1698-VII), який набирає чинності з дня набрання чинності Законом України «Про державну службу» від 17.11.2011 р. Зміст змін до примітки до ст. 368 КК викладено в § 4 розділу 2 посібника.

Щодо розділу 2 посібника. У ньому зібрана вся інформація щодо змін, що вносилися до Кримінального кодексу України після 01.09.2001 р. Спочатку (§ 1) у хронологічному порядку викладено загальний перелік 152 законів України, згідно з якими внесено 675 змін до КК, їх офіційне опублікування та набрання чинності, спеціальні приписи щодо порядку введення їх у дію. У цьому переліку також зазначено два рішення Конституційного Суду України, які мали наслідком втрату чинності певними положеннями, передбаченими статтями 69, 384, 385 та 386 КК. Далі містяться два покажчики, які дозволяють отримати читачам узагальнену інформацію про законодавчі зміни. Перший з них (§ 2) показує в хронологічному порядку зміни, внесені згідно з кожним законом України: до яких статей КК, які статті були включені до КК чи виключені з нього. Другий покажчик (§ 3) відображає зміни, внесені до розділів Загальної та Особливої частин КК. Зміст усіх змін, внесених до Кримінального кодексу України, та інформація про набрання ними чинності відображені у § 4. Ця інформація викладена стосовно кожної статті окремо, що дозволяє читачам відразу дізнатися про будь-яку статтю КК: коли та згідно з яким Законом України вона змінювалася, коли ці зміни набрали чинності, яким був зміст змін, якою була попередня редакція статті, коли стаття була включена до КК чи виключена з нього. Чинна редакція статті або її частини в цьому розділі повторно не наводяться, крім випадків, коли це необхідно для полегшення здійснення читачами порівняння змістів їх нової і старої редакцій. Для цього в багатьох випадках також наведені початкові редакції статей або їх частин.

Щодо розділу 3 посібника. Розділ починається із загального переліку постанов Пленуму Верховного Суду України та Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, прийнятих після 01.09.2001 р. у кримінальних справах, розміщених у хронологічному порядку з їх групуванням за роками прийняття. Далі викладені повні тексти цих постанов, за винятком двох постанов, з яких зроблений лише витяг, оскільки інші роз'яснення не мають кримінально-правового значення. Постанови наведені з урахуванням змін та доповнень, внесених до них. Кожний пункт роз'яснень у розділі зберігає свою нумерацію й одночасно розглядається у структурі посібника як окремий елемент, що має

свій номер, зазначений у рамці, наприклад 555, за яким здійснюється його пошук після виявлення читачами посилання на цей номер у постатейних покажчиках, розміщених у розділі 1 посібника.

Щодо Додатків. Як Додатки до посібника включені нормативні та роз'яснювальні матеріали, що мають важливе значення для правильного розуміння і застосування статей КК. Посилання на ці матеріали містяться у постатейних покажчиках розділу 1 посібника.

Щодо нормативних положень. Тексти законодавчих та інших нормативних актів, включених до посібника, відповідають офіційно опублікованим станом на 20.11.2015 р.

Про показчики змін, внесених до КК

Показчики змін, внесених до КК, розміщені в розділах 1 та 2 посібника. Залежно від того, яку інформацію бажають отримати читачі, по-різному виглядає алгоритм їх дій.

По-перше, якщо читачі хочуть дізнатись про зміни в певний період часу (наприклад, у 2014 р.), або про те, до яких статей КК вносились зміни згідно з конкретно визначеним законом України, або які зміни вносились до Загальної чи Особливої частин КК або до певних розділів КК, отримати іншу загальну характеристику змін до КК, – їм необхідно звернутись до § 2 або § 3 розділу 2 посібника, в яких містяться хронологічний показчик змін, внесених до КК, та показчик змін, внесених до розділів КК.

По-друге, якщо читачі зацікавляться інформацією про зміни стосовно окремої статті КК, то пошук такої інформації необхідно починати з показчика змін КК щодо цієї статті, який розміщено відразу після тексту цієї статті або після її назви (якщо вона виключена з КК) у розділі 1 посібника. У цьому показчику відображена основна орієнтуюча читачів інформація про такі зміни. Після цього за необхідності слід звертатися до § 4 розділу 2 посібника, в якому міститься постатейно викладена повна інформація про зміст усіх змін, внесених до КК, та про набрання ними чинності.

Постатейний показчик законодавчих змін у розділі 1 посібника включає в себе три види інформації: 1) закон України, згідно з яким внесені зміни; 2) дата, коли зміни набирають чинності або її втрачають; 3) загальна характеристика змін: а) чого вони стосуються за формою – статті в цілому або її певної частини, пункту або абзацу; б) чого вони стосуються за змістом – складу злочину (сз), покарання (п), спеціальної конфіскації (ск), звільнення від кримінальної відповідальності (звільн.). Наприклад, у постатейному показчику до ст. 263 КК зазначено: «ЗУ 05.07.2012 № 5064-VI (чин. 12.08.2012): ч. 1 (сз, п)». Це означає, що зміни до цієї статті були внесені згідно із ЗУ 05.07.2012 № 5064-VI, вони набрали чинності 12.08.2012, а за своїм змістом полягали у зміні складу злочину та покарання у ч. 1 ст. 263 КК. Зазначена структура викладення інформації збережена і в § 4 розділу 2 посібника, де замість загальної характеристики змін до статті викладено їх повний зміст.

Особливої уваги потребує та частина показчика, в якій йдеться про дату, коли зміни набирають або втрачають чинність. У зв'язку з існуванням на практиці розбіжностей у вирішенні питань щодо визначення переліку друкованих засобів масової інформації, публікація законів в яких може визнаватися офіційною, а також щодо таких законодавчих приписів, як

набрання законом чинності з дня його опублікування або через певну кількість днів чи місяців, у цьому посібнику, як правило, зазначається дата набрання чинності, наведена на офіційному веб-сайті Верховної Ради України. Разом з тим для привернення уваги читачів до існування зазначених розбіжностей у випадках наявності в законах України спеціальних приписів щодо набрання ними чинності у посібнику використані такі умовні скорочення та позначення:

«*» – позначає ті закони України, в яких зазначається про набрання ними чинності з дня їх опублікування; наприклад, «чин. 04.04.2002*» означає, що в самому законі зазначено про набрання ним чинності з дня опублікування і в цьому посібнику вказана дата його першого офіційного опублікування (відповідно до теоретичних положень такий закон починає діяти з 0 годин 00 хвилин наступного дня);

«**» – позначає ті закони України, в яких зазначається про набрання ними чинності через певну кількість днів з дня їх опублікування; на офіційному веб-сайті Верховної Ради України до зазначеної законом кількості днів включений день опублікування закону (у науці кримінального права висловлено й інший погляд на вирішення цього питання, згідно з яким підрахунок днів повинен починатися з наступного дня після дня опублікування закону);

«***» – позначає ті закони України, в яких зазначається про набрання ними чинності через певну кількість місяців з дня їх опублікування; на офіційному веб-сайті Верховної Ради України таким днем визнається день останнього місяця з тим самим числом, що й день першого офіційного опублікування закону (як виняток, число наступного дня зазначено як дата набрання чинності законами України від 16.01.2003 р. №430-IV та від 06.02.2003 р. №485-IV);

«ГУ****» – позначає ті закони України, які вперше опубліковані в газеті «Урядовий кур'єр» або в журналі «Офіційний вісник України» після 17.02.2010 р. – дня набрання чинності Законом України від 10.02.2010 р. №1861-VI «Про Регламент Верховної Ради України». Згідно з ч. 1 ст. 139 Регламенту офіційною публікацією законів визнається їх публікація в газеті «Голос України» та у Відомостях Верховної Ради України. Виходячи з цих приписів, у зазначених випадках дати набрання чинності законами України на офіційному веб-сайті Верховної Ради України і в даному посібнику визначені виходячи з дати їх публікації в газеті «Голос України»;

«+» – позначає, що в самому законі містяться додаткові приписи щодо набрання ним чинності, зміст яких викладений в § 1 розділу 2 цього посібника.

Зазначені в цьому посібнику відомості про набрання законами України чинності чи введення їх у дію, як правило, стосуються чинності тих законодавчих положень, згідно з якими вносились зміни до КК України. Інформація про набрання зазначеними законами України чинності чи введення їх у дію в частині положень, які не стосуються змін до КК, до посібника не включена.

Деякі закони України, згідно з якими вносились зміни до КК, передбачають приписи про те, що вони набувають чинності з дня їх опублікування, а вводяться в дію пізніше. У таких випадках зміни до КК мають юридичну силу з моменту введення відповідного закону в дію, про що зазначено в посібнику.

Для того щоб читачі могли самі вільно орієнтуватися в нормативному матеріалі, на підставі якого вирішуються вищезазначені питання, нижче наведена узагальнена інформація про *порядок офіційного оприлюднення законів України та набрання ними чинності*:

1. Закон набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування (ст. 94 Конституції України).

2. Відповідно до ч. 1 ст. 4 КК закон про кримінальну відповідальність набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування.

3. Відповідно до ч. 1 ст. 139 Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України від 10.02.2010 р. № 1861-VI (набрав чинності з дня опублікування – ГУ від 17.02.2010 р. № 28), «підписані Президентом України закони публікуються в газеті “Голос України” та у Відомостях Верховної Ради України. Публікація законів у цих друкованих засобах масової інформації вважається офіційною».

4. Відповідно до чинної редакції Указу Президента України «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» від 10.06.1997 р. № 503/97 закони України підлягають оприлюдненню в офіційних друкованих виданнях, якими визнаються «Офіційний вісник України», «Відомості Верховної Ради України», «Офіційний вісник Президента України», газети «Голос України» і «Урядовий кур’єр». Закон набирає чинності після найбільш раннього його офіційного оприлюднення в будь-якому з цих видань.

5. При вирішенні питання про набрання чинності законами України, згідно з якими раніше вносились зміни до КК (сам Кодекс набрав чинності 01.09.2001 р.), необхідно також враховувати наступне:

а) газета «Голос України» включена до зазначеного переліку офіційних видань відповідно до Указу Президента України від 28.05.2004 р. № 589/2004, який набрав чинності з 14.06.2004 р. Однак законодавчі підстави для визнання цієї газети офіційним друкованим виданням Верховної Ради України були передбачені у статтях 1 і 22 Закону України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» від 23.09.1997 р. № 539/97-ВР. Зі змісту ст. 1 Закону випливає, що офіційним друкованим виданням Верховної Ради України є видання, яке спеціально видається нею для інформування про свою діяльність, а зі змісту ст. 22 Закону – що закони України публікуються в офіційних виданнях та друкованих засобах масової інформації Верховної Ради України;

б) з 25.04.2004 р. до 01.06.2005 р. згідно зі ст. 1 зазначеного Указу офіційним виданням також визнавалась газета «Президентський вісник»;

в) інформаційний бюлетень «Офіційний вісник Президента України» був включений до переліку офіційних друкованих видань, передбачених ст. 1 зазначеного Указу відповідно до Указу Президента України від 12.02.2007 р. № 102/2007, який почав діяти з 15.02.2007 р.;

г) з 06.07.2007 р. до 23.11.2007 р. дію Указу Президента України «Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності» від 10.06.1997 р. № 503/97 було зупинено в частині оприлюднення законів та інших актів Верховної Ради України (відповідно до Указу Президента України від 05.07.2007 р. № 607/2007).

Про покажчики роз'яснень Пленуму Верховного Суду України і Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ

Покажчики роз'яснень Пленуму Верховного Суду України і Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ містяться у розділі 1 посібника відразу за текстами чинних статей КК або після покажчиків законодавчих змін. Ці постатейні покажчики є результатом авторського аналізу змісту кожного пункту включених до посібника постанов, виділення їх основного змісту і визначення тих статей та окремих питань, яких безпосередньо стосуються зазначені роз'яснення. Авторські стислі формулювання таких питань, зазначені у покажчиках, допомагають читачу відразу зорієнтуватися в тому, що роз'яснено у постановах Пленуму Верховного Суду України і Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ – питання кваліфікації злочинів, їх співвідношення або розмежування, призначення покарання, звільнення від кримінальної відповідальності або відбування покарання тощо. Біля кожного з таких формулювань у покажчиках указаний номер, який не є номером сторінки посібника, а є номером виділених автором частин текстів постанов Пленуму Верховного Суду України і Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, наведених у розділі 3 посібника і позначених номерами у рамці, наприклад 555. Якщо читачі зацікавляться певним роз'ясненням, їм не потрібно окремо знайомитись зі змістом всієї постанови, а за секунди за вказаним номером вони можуть перейти відразу до тексту необхідного роз'яснення в розділі 3 посібника. Отже, наявність таких покажчиків фактично замінює велику за обсягом роботу при самостійному пошуку читачами відповідного роз'яснення у текстах зазначених постанов.

У цьому зв'язку слід також ураховувати, що досить часто питання щодо певної статті КК роз'яснені в декількох постановах Пленуму Верховного Суду України, які стосуються різних видів злочинів, або в постанові, що містить рекомендації щодо кваліфікації всіх злочинів. Зазначені покажчики дозволяють швидко перейти до всіх таких роз'яснень. Разом з тим рекомендації загального характеру без вичерпного переліку статей КК, яких вони стосуються, ускладнюють відображення змісту таких роз'яснень у постатейних покажчиках, оскільки в ряді випадків можливість застосування цих роз'яснень до певних статей може бути предметом теоретичних дискусій. Виходячи з цього, читачам рекомендується самостійно озна-

йомитись зі змістом постанови Пленуму ВСУ від 04.06.2010 р. №7 в цілому.

Роз'яснення Пленуму Верховного Суду України і Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ мають рекомендаційний характер. Висновки Верховного Суду України про те, як саме має застосовуватися відповідна норма закону України про кримінальну відповідальність щодо подібних суспільно небезпечних діянь (п. 1 ч. 1 ст. 400¹² КПК 1960 р., п. 1 ч. 1 ст. 445 КПК 2012 р.), є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують відповідну норму закону, та для всіх судів України (відповідно до ст. 400²⁵ КПК 1960 р., ст. 458 КПК 2012 р.).

У будь-якому разі наведені у посібнику роз'яснення необхідно застосовувати з урахуванням того законодавства, яке існувало на момент прийняття відповідних постанов, та наступних законодавчих змін, внесених до КК.

Список скорочень

абз. –	абзац;
ВВР –	Відомості Верховної Ради України;
ВВСУ –	Вісник Верховного Суду України;
викл. –	виключення;
вкл. –	включення;
внес. –	внесення, внесений;
ВССУ –	Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ;
ВСУ –	Верховний Суд України;
втр. чин. –	втрата чинності;
ГУ –	Голос України;
доп. –	доповнення Кримінального кодексу України або його статті;
замін. –	заміна;
звільн. –	звільнення від кримінальної відповідальності;
ЗУ –	Закон України;
КК –	Кримінальний кодекс України 2001 р.;
КК доп. ст. –	Кримінальний кодекс України доповнено статтею;
КПК 1960 р. –	Кримінально-процесуальний кодекс 1960 р.;
КПК 2012 р. –	Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р.;
КСУ –	Конституційний Суд України;
КУпАП –	Кодекс України про адміністративні правопорушення;
МОЗ –	Міністерство охорони здоров'я України;
набр. чин. –	набрання Законом України чинності;
(нр) –	нова редакція;
ОВУ –	Офіційний вісник України;
(п) –	зміна покарання;
поперед. –	попередня;
пост. ПВСУ –	постанова Пленуму Верховного Суду України;
почат. –	початковий;
прим. –	примітка до статті Кримінального кодексу України;
ред. –	редакція;
(сз) –	зміна складу злочину;
(ск) –	зміна щодо спеціальної конфіскації;
ст. доп. ч. ч. –	статтю доповнено частинами;
УК –	Урядовий кур'єр;
ч. –	частина статті Кримінального кодексу України;
ч. ч. –	частини статті Кримінального кодексу України;
+ –	позначає ті закони України, які містять додаткові приписи щодо набрання ними чинності (введення в дію), зміст яких наведено в § 1 розділу 2 посібника.

Розділ 1. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ З ПОСТАТЕЙНИМИ ПОКАЖЧИКАМИ ЙОГО ЗМІН, РОЗ'ЯСНЕНЬ ПЛЕНУМУ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ І ПЛЕНУМУ ВИЩОГО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО СУДУ УКРАЇНИ З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ ТА ДОДАТКІВ

(КК затверджений ЗУ від 05.04.2001 № 2341-III // ВВР. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131; набрав чинності з 01.09.2001; із змінами і доповненнями, внесеними згідно із законами України, зазначеними у § 1 розділу 2 посібника.)

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Ст. 1

Завдання Кримінального кодексу України

1. Кримінальний кодекс України має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам.

2. Для здійснення цього завдання Кримінальний кодекс України визначає, які суспільно небезпечні діяння є злочинами та які покарання застосовуються до осіб, що їх вчинили.

Ст. 2

Підстава кримінальної відповідальності

1. Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом.

2. Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду.

3. Ніхто не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за той самий злочин більше одного разу.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВССУ до ст. 2:

• врахування положень ч. 3 ст. 2 КК при застосуванні міжнародних договорів України про видачу (екстрадицію) особи – 719.

Розділ II

ЗАКОН ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Ст. 3

Законодавство України про кримінальну відповідальність

1. Законодавство України про кримінальну відповідальність становить Кримінальний кодекс України, який ґрунтується на Конституції України та загальноновизнаних принципах і нормах міжнародного права.

2. Закони України про кримінальну відповідальність, прийняті після набрання чинності цим Кодексом, включаються до нього після набрання ними чинності.

3. Злочинність діяння, а також його караність та інші кримінально-правові наслідки визначаються тільки цим Кодексом.

4. Застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено.

5. Закони України про кримінальну відповідальність повинні відповідати положенням, що містяться в чинних міжнародних договорах, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВССУ до ст. 3:

- загальноновизнані принципи і норми міжнародного права – 722;
- застосування судами норм міжнародного права як норм прямої дії – 718;
- врахування положень ч. 3 ст. 3 КК при застосуванні норм міжнародних договорів, які визначають ознаки складу кримінально караного діяння – 720.

Ст. 4

Чинність закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність набирає чинності через десять днів з дня його офіційного оприлюднення, якщо інше не передбачено самим законом, але не раніше дня його опублікування.

2. Злочинність і караність, а також інші кримінально-правові наслідки діяння визначаються законом про кримінальну відповідальність, що діяв на час вчинення цього діяння.

3. Часом вчинення злочину визнається час вчинення особою передбаченої законом про кримінальну відповідальність дії або бездіяльності.

▲ Показчик змін, внесених до ст. 4:

1) ЗУ 15.04.2008 №270-VI (чин. 07.05.2008*+): ч. 2 (нр).

Ст. 5

Зворотна дія закону про кримінальну відповідальність у часі

1. Закон про кримінальну відповідальність, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість.

2. Закон про кримінальну відповідальність, що встановлює злочинність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі.

3. Закон про кримінальну відповідальність, що частково пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, має зворотну дію у часі лише в тій частині, що пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

4. Якщо після вчинення особою діяння, передбаченого цим Кодексом, закон про кримінальну відповідальність змінювався кілька разів, зворотну дію в часі має той закон, що скасовує злочинність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи.

▲ Показчик змін, внесених до ст. 5:

1) ЗУ 15.04.2008 №270-VI (чин. 07.05.2008*+): нова ред. ст. 5.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВСУ та Додатків до ст. 5:

- застосування ст. 12 КК щодо злочинів, вчинених до набрання чинності КК, – 192;

- правові висновки ВСУ щодо ч. 1 ст. 5 КК – Додаток 12 (№ 1).

Ст. 6**Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених на території України**

1. Особи, які вчинили злочини на території України, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом.

2. Злочин визнається вчиненим на території України, якщо його було почато, продовжено, закінчено або припинено на території України.

3. Злочин визнається вчиненим на території України, якщо його виконавець або хоча б один із співучасників діяв на території України.

4. Питання про кримінальну відповідальність дипломатичних представників іноземних держав та інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, не є підсудні у кримінальних справах судам України, в разі вчинення ними злочину на території України вирішується дипломатичним шляхом.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВССУ до ст. 6:

- врахування положень ч. 4 ст. 6 КК при застосуванні норм міжнародних договорів – 721.

Ст. 7**Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених громадянами України або особами без громадянства за межами України**

1. Громадяни України та особи без громадянства, що постійно проживають в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають кримінальній відповідальності за цим Кодексом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Якщо особи, зазначені у частині першій цієї статті, за вчинені злочини зазнали кримінального покарання за межами України, вони не можуть бути притягнені в Україні до кримінальної відповідальності за ці злочини.

Ст. 8**Чинність закону про кримінальну відповідальність щодо злочинів, вчинених іноземцями або особами без громадянства за межами України**

1. Іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, які вчинили злочини за її межами, підлягають в Україні відповідальності за цим Кодексом у випадках, передбачених міжнародними догово-

рами або якщо вони вчинили передбачені цим Кодексом тяжкі або особливо тяжкі злочини проти прав і свобод громадян України або інтересів України.

2. Іноземці або особи без громадянства, що не проживають постійно в Україні, також підлягають в Україні відповідальності згідно з цим Кодексом, якщо вони за межами України вчинили у співучасті із службовими особами, які є громадянами України, будь-який із злочинів, передбачених у статтях 368, 368³, 368⁴, 369 і 369² цього Кодексу, або якщо вони пропонували, обіцяли, надали неправомірну вигоду таким службовим особам, або прийняли пропозицію, обіцянку неправомірної вигоди чи одержали від них таку вигоду.

▲ Показчик змін, внесених до ст. 8:

- 1) ЗУ 12.01.2006 № 3316-IV (чин. 10.02.2006*): ч. 1;
- 2) ЗУ 13.05.2014 № 1261-VII (чин. 04.06.2014 +): ч. 1; ст. 8 доп. ч. 2.

Ст. 9

Правові наслідки засудження особи за межами України

1. Вирок суду іноземної держави може бути врахований, якщо громадянин України, іноземець або особа без громадянства були засуджені за злочин, вчинений за межами України, та знову вчинили злочин на території України.

2. Відповідно до частини першої цієї статті рецидив злочинів, невідбуте покарання або інші правові наслідки вироку суду іноземної держави враховуються при кваліфікації нового злочину, призначенні покарання, звільненні від кримінальної відповідальності або покарання.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВСУ до ст. 9:

- правові наслідки повторності, сукупності та рецидиву злочинів, пов'язані з вироком суду іноземної держави, – 716;
- узагальнення практики застосування судами міжнародних договорів України щодо визнання і виконання вироків іноземних судів – Додаток 13 (№ 1).

Ст. 10

Вирішення питання про кримінальну відповідальність осіб, які підлягають кримінальній відповідальності за законодавством іноземної держави і перебувають на території України, та виконання вироків, винесених іноземними судами чи міжнародними судовими установами

1. Громадяни України, які вчинили злочини поза межами України, не можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності та віддання до суду.

2. Іноземці та особи без громадянства, які вчинили злочини поза межами України і перебувають на території України, можуть бути видані іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності і віддання до суду.

3. Україна може перейняти кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не ухвалено вирок, щодо громадян України та іноземців, які вчинили злочини за межами України і перебувають на території України, але які не можуть бути видані іноземній державі або у видачі яких відмовлено, якщо діяння, у зв'язку з яким запитується передача кримінального провадження, згідно з цим Кодексом визнається злочином.

4. Виконання в Україні вироку іноземного суду чи міжнародної судової установи можливо, якщо діяння, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, згідно з цим Кодексом визнається злочином або було б злочином у разі його вчинення на території України.

▲ Показчик змін, внесених до ст. 10:

1) ЗУ 16.05.2013 № 245-VII (чин. 09.06.2013): нова ред. ст. 10.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВСУ до ст. 10:

- підстави для видачі або передачі особи іншій державі – 336, 340;
- обставини, що виключають видачу або передачу особи іншій державі, – 340;
- порядок видачі або передачі особи іншій державі – 336–341.

Розділ III ЗЛОЧИН, ЙОГО ВИДИ ТА СТАДІЇ

Ст. 11 Поняття злочину

1. Злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

2. Не є злочином дія або бездіяльність, яка хоча формально і містить ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становить суспільної небезпеки, тобто не заподіяла і не могла заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВСУ до ст. 11:

- роз'яснення щодо значення приписів ч. 2 ст. 11 КК для вирішення окремих кримінально-правових питань – 19, 378, 439.

Ст. 12**Класифікація злочинів**

1. Залежно від ступеня тяжкості злочини поділяються на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі.

2. Злочином невеликої тяжкості є злочин, за який передбачене покарання у виді позбавлення волі на строк не більше двох років, або інше, більш м'яке покарання за винятком основного покарання у виді штрафу в розмірі понад три тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

3. Злочином середньої тяжкості є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше десяти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше п'яти років.

4. Тяжким злочином є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше двадцяти п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше десяти років.

5. Особливо тяжким злочином є злочин, за який передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі понад двадцять п'ять тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, позбавлення волі на строк понад десять років або довічного позбавлення волі.

6. Ступінь тяжкості злочину, за вчинення якого передбачене одночасно основне покарання у виді штрафу та позбавлення волі, визначається виходячи зі строку покарання у виді позбавлення волі, передбаченого за відповідний злочин.

▲ Показчик змін, внесених до ст. 12:

1) ЗУ 15.11.2011 №4025-VI (чин. 17.01.2012****+): нова ред. ст. 12.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВСУ до ст. 12:

- визначення ступеня тяжкості вчиненого злочину – 192;
- застосування ст. 12 КК щодо злочинів, вчинених до набрання чинності КК, – 192.

Ст. 13**Закінчений та незакінчений злочини**

1. Закінченим злочином визнається діяння, яке містить усі ознаки складу злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу.

2. Незакінченим злочином є готування до злочину та замах на злочин.

Ст. 14**Готування до злочину**

1. Готуванням до злочину є підшукування або пристосування засобів чи знарядь, підшукування співучасників або змова на вчинення злочину, усунення перешкод, а також інше умисне створення умов для вчинення злочину.

2. Готування до злочину невеликої тяжкості не тягне за собою кримінальної відповідальності.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВСУ та Додатків до ст. 14:

- роз'яснення щодо кваліфікації окремих видів злочинів та вирішення інших кримінально-правових питань, пов'язаних із готуванням до злочину, – 70, 78, 91, 119, 134, 147, 175, 181, 184, 196, 212, 266, 461, 472, 613;
- правові висновки ВСУ – Додаток 12 (№23).

Ст. 15**Замах на злочин**

1. Замахом на злочин є вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення злочину, передбаченого відповідною статтею Особливої частини цього Кодексу, якщо при цьому злочин не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі.

2. Замах на вчинення злочину є закінченим, якщо особа виконала усі дії, які вважала необхідними для доведення злочину до кінця, але злочин не було закінчено з причин, які не залежали від її волі.

3. Замах на вчинення злочину є незакінченим, якщо особа з причин, що не залежали від її волі, не вчинила усіх дій, які вважала необхідними для доведення злочину до кінця.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВСУ та Додатків до ст. 15:

- роз'яснення щодо кваліфікації окремих видів злочинів та вирішення інших кримінально-правових питань, пов'язаних із замахом на злочин, – 67, 70, 78, 79, 92, 111, 112, 116, 119, 134, 139, 142, 145, 147, 156, 184, 196, 212, 266, 423, 441, 475, 500, 602, 610, 612, 613, 667, 675, 681, 702;
- правові висновки ВСУ – Додаток 12 (№2, 7, 8, 19, 23).

Ст. 16**Кримінальна відповідальність за незакінчений злочин**

Кримінальна відповідальність за готування до злочину і замах на злочин настає за статтею 14 або 15 і за тією статтею Особливої частини цього Кодексу, яка передбачає відповідальність за закінчений злочин.

Ст. 17**Добровільна відмова при незакінченому злочині**

1. Добровільною відмовою є остаточне припинення особою за своєю волею готування до злочину або замаху на злочин, якщо при цьому вона усвідомлювала можливість доведення злочину до кінця.

2. Особа, яка добровільно відмовилася від доведення злочину до кінця, підлягає кримінальній відповідальності лише в тому разі, якщо фактично вчинене нею діяння містить склад іншого злочину.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВСУ до ст. 17:

• роз'яснення щодо добровільної відмови від доведення до кінця окремих видів злочинів – 134, 423, 613.

Розділ IV**ОСОБА, ЯКА ПІДЛЯГАЄ КРИМІНАЛЬНІЙ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ
(СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ)****Ст. 18****Суб'єкт злочину**

1. Суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до цього Кодексу може наставати кримінальна відповідальність.

2. Спеціальним суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, суб'єктом якого може бути лише певна особа.

3. Службовими особами є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

4. Службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають посади в законодавчому, виконавчому або

судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

▲ Показчик змін, внесених до ст. 18:

1) ЗУ 11.06.2009 № 1508-VI (діє з 01.01.2011): ст. 18 доп. ч. ч. 3 та 4; ці зміни діяли 1, 2, 3 та 4.01.2011 – згідно з ЗУ 07.04.2011 № 3207-VI;

2) ЗУ 21.12.2010 № 2808-VI (чин. 05.01.2011*): втр. чин. ЗУ 11.06.2009 № 1508-VI – з 05.01.2011 ст. 18 набула поперед. ред.;

3) ЗУ 07.04.2011 № 3207-VI (чин. 01.07.2011): нова ред. ст. 18.

Ст. 19 **Осудність**

1. Осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними.

2. Не підлягає кримінальній відповідальності особа, яка під час вчинення суспільно небезпечного діяння, передбаченого цим Кодексом, перебувала в стані неосудності, тобто не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки. До такої особи за рішенням суду можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру.

3. Не підлягає покаранню особа, яка вчинила злочин у стані осудності, але до постановлення вироку захворіла на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними. До такої особи за рішенням суду можуть застосовуватися примусові заходи медичного характеру, а після одужання така особа може підлягати покаранню.

▲ Показчик роз'яснень Пленуму ВСУ до ст. 19:

- примусові заходи медичного характеру: мета застосування та їх відмежування від інших видів примусової психіатричної допомоги і лікування – 388;

- порядок визнання особи неосудною – 390, 391;